

FORMAČNÝ PROGRAM NA ROK 2012 – 2013

NA STRETNUTIA PRE SKUPINY KOČ

1. téma:

Kňaz Popieluszko a pápež bl. Ján Pavol II, apoštoli dôstojnosti človeka.

VIDIEŤ.

- Čím je pre mňa dôstojnosť človeka?
- Čo najviac ničí dôstojnosť človeka?
- Čím je práca v živote človeka?

POSUDIŤ

**Vtelenie Božieho Syna.
Encyklika Redemptor hominis
RH 8.**

Vykúpenie: obnovené stvorenie

Vykupiteľ sveta! V ňom sa zjavila novým a obdivuhodnejším spôsobom základná pravda o stvorení, ktorú dosvedčuje kniha Genezis, keď viac rás opakuje: "A Boh videl, že je to dobré." Dobro má svoj prameň v múdrosti a láske. Viditeľný svet, ktorý Boh stvoril pre človeka - svet, ktorý zostal podrobený márnosti, keď do neho vstúpil hriech, - znovu nadobúda svoje prvotné spojenie so samým božským prameňom múdrosti a lásky. Lebo "Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodného Syna". A ako v človekovi-Adamovi toto spojenie bolo pretrhnuté, tak v Človekovi-Kristovi bolo znovu nadviazané. Či azda nás ľudia dvadsiateho storočia nepresvedčujú slová apoštola národov, povedané s takou strhujúcou výrečnosťou o tvorstve, ktoré "vzdychá a trpí v pôrodných bolestiach až doteraz" a netrpezlivo "očakáva zjavenie Božích synov", o stvorenstve, ktoré je "podrobené... márnosti"? Či sám obrovský, predtým nepoznaný pokrok, ktorý sa dosiahol zvlášť v našom storočí v oblasti ovládania sveta človekom, neprejavuje v najvyššom dosiaľ dosiahnutom stupni ono mnohostranné "podrobenie márnosti"? Stačí spomenúť iba niektoré javy, ako je hrozba znečistenia životného prostredia v oblastiach prudkej industrializácie, ozbrojené konflikty, ktoré stále vznikajú a znova sa opakujú, vyhliadky na sebazničenie atómovými, vodíkovými, neutrónovými a podobnými zbraňami, nedostatok úcty k životu nenarodených. Či svet tejto novej epochy, svet kozmických letov, svet predtým nedosiahnuteľných vedeckých a technických výdobytkov, nie je zároveň i svetom, ktorý vzdychá a trpí" a netrpezlivo "očakáva zjavenie Božích synov"?

Človek potvrdený na novo v tajomstve Vykúpenia.

RH 10.

Ľudský rozmer tajomstva vykúpenia

Človek nemôže žiť bez lásky. Človek ostáva sám sebe nepochopiteľnou bytosťou a jeho životu chýba zmysel, ak sa mu nezjaví Láska, ak sa nestretnie s Láskou, ak ju nezakúsi a si ju určitým spôsobom neosvojí, ak nemá na nej živú účasť. Práve preto Kristus Vykupiteľ, ako sme už povedali, v plnej miere zjavuje človeka človekovi samému. A to je - ak možno tak povedať - ľudský rozmer tajomstva vykúpenia. V ňom človek nachádza svoju veľkosť, dôstojnosť a hodnotu svojej ľudskosti. V tajomstve vykúpenia je človek znovu "potvrdený", určitým spôsobom znovu "stvorený". Áno, znovu stvorený! "Už niet Žida ani Gréka, niet otroka ani slobodného, niet muža ani ženy, lebo v Ježišovi Kristovi ste všetci jedno." Človek, ktorý chce dôkladne pochopiť sám seba - a to nie iba podľa bezprostredných, čiastočných, často povrchných, ba dokonca zdanlivých kritérií svojho bytia - musí sa priblížiť ku Kristovi aj so svojím nepokojom a neistotou, so svojou slabosťou a hriechnosťou, so svojím životom a smrťou. Musí, aby sme tak povedali, do neho vojsť celou svojou bytosťou, musí si "prisvojiť", asimilovať celú skutočnosť vtelenia a vykúpenia, aby tak znova našiel seba. Ak sa v ňom uskutoční tento hlboký proces, prinesie ovocie nielen klaňania sa Bohu, ale aj hlbokého úžasu nad sebou samým. Akú veľkú cenu musí mať človek v očiach Stvoriteľa, keď si zaslúžil "takého vznešeného Vykupiteľa", keď Boh "dal svojho jednorodného Syna", aby človek "nezahynul ... ale aby mal život večný"? Tento hlboký úžas nad hodnotou a dôstojnosťou človeka sa volá evanjelium čiže Radostná zvesť. A nazýva sa aj kresťanstvom. Tento úžas oprávňuje poslanie Cirkvi vo svete - a to aj, ba azda ešte viac - v "súčasnom svete". Tento úžas - a zároveň aj presvedčenie a istota, ktorá vo svojich najhlbších koreňoch je istotou viery, no skrytým a tajomným spôsobom oživuje všetky zložky ozajstnej ľudskosti - je úzko spätý s Kristom. On tiež určuje Kristovo miesto a - ak sa možno tak vyjadriť - jeho zvláštne občianske právo v dejinách človeka a ľudstva. Cirkev, ktorá neprestajne rozjíma o celom tajomstve Krista, vie s plnou istotou viery, že vykúpenie skrze kríž dalo človekovi znova a navždy jeho dôstojnosť a zmysel jeho existencie na tomto svete, zmysel, ktorý v značnej miere stratil následkom hriechu. Preto sa vykúpenie uskutočnilo veľkonočným tajomstvom, ktoré cez kríž a smrť vedie k zmŕtvychvstaniu. Je teda prvoradou úlohou Cirkvi v každej dobe, ale najmä za našich čias, usmerňovať myseľ človeka, usmerňovať svedomie a skúsenosť celého ľudstva k tajomstvu Krista a pomáhať všetkým ľuďom vnikáť do hĺbky vykúpenia, ktoré sa uskutočňuje v Ježišovi Kristovi. Tým sa však dotýkame najvnútornejšej oblasti človeka: ľudských srdc, ľudských svedomí a ľudských osudov.

Niektoré myšlienky podľa rozhovoru s otcom Jerzym Popieluszką Z časopisu Głos Boży, 1983.

Kresťanské hodnoty majú vstupovať do každodennej práce a správania sa. v každom z nás má vzrastať pocit ľudskej dôstojnosti. Každý človek je hodný úcty. A toto má meniť človeka.

Cirkev má stáť pri ľuďoch, aj veriacich, aj neveriacich. Zvlášť vtedy keď sú sami.

Človek sa má snažiť vážne a zodpovedne brať svoju prácu a svoju firmu kde pracuje. Vyžaduje to zmenu. No táto zmena pomaly postupuje.

Evanjelium mení človeka. Možno v kostoloch sa s tým až tak nestretávame. Ale prostredie práce sa stáva svedkom mnohých duchovných prebudení. Táto služba a prítomnosť v prostredí práce prináša únavu. Človek nemá čas na všetkých, zvlášť na seba. No nuda tu nie je. Nemôžeme sa uzatvoriť do svojho kresťanstva v kostole. Máme byť medzi ľuďmi.

Otázka:

Čo ukazuje v životných postojoch blahoslavených otca Jerzego a pápeža Jana Pavla II na ich úctu k človeku a zápas o ľudskú dôstojnosť?

KONAŤ

- Čo môžem urobiť, aby sa v mojom blízkom prostredí prejavila dôstojnosť práce?
- Ako môžem druhým pomôcť, aby mali skúsenosť dôstojnosti Božieho dieťaťa?

2. téma:

Ježiš Kristus – skutočný človek

VIDIEŤ

- Čo svedčí o tom, že Ježiš Kristus je skutočným človekom?
- Čo je pre teba najväčším prejavom ľudskej prirodzenosti (človečenstva) Ježiša?
- Prečo tak dôležitá je pre dejiny spásy ľudská prirodzenosť Ježiša?

POSUDIŤ

RH8

Druhý vatikánsky koncil vo svojej prenikavej analýze súčasného sveta dospel až k najdôležitejšiemu bodu viditeľného sveta - k človekovi. Zostúpil pritom - tak ako Kristus - do hĺbok ľudského svedomia a dotkol sa toho vnútorného tajomstva človeka, ktoré sa v biblickom, ale aj v nebiblickom jazyku označuje slovom "srdce". Kristus, Vykupiteľ sveta, je ten, ktorý prenikol jediným a neopakovateľným spôsobom do tajomstva človeka a vstúpil do jeho "srdca". Právom teda Druhý vatikánsky koncil učí: "Skutočne, tajomstvo človeka sa naozaj vyjasňuje jedine v tajomstve vteleného Slova. Lebo Adam, prvý človek, bol predobrazom toho, ktorý mal prísť (Rim 5,14), to jest Krista Pána. Kristus, nový Adam, práve tým, že zjavuje tajomstvo Otca a jeho lásky, v plnej miere odhaľuje človeka človekovi samému a dáva mu najavo vznešenosť jeho povolania." A pokračuje: "On, obraz neviditeľného Boha (Kol 1,15), je dokonalým človekom, ktorý obnovil Adamovmu potomstvu podobu Božiu, znetvorenú hneď prvým hriechom. Keďže on vzal na seba ľudskú prírodu, a nezničil ju, tým samým aj naša ľudská prirodzenosť bola pozdvihnutá na vysoký stupeň dôstojnosti. Lebo svojím vtelením sa Boží Syn určitým spôsobom spojil s každým človekom. Pracoval ľudskými rukami, uvažoval ľudskou myslou, rozhodoval ľudskou vôľou, miloval ľudským srdcom. Narodiac sa z Márie Panny, naozaj sa stal jedným z nás, vo všetkom nám podobný, ale bez hriechu." On, Vykupiteľ človeka!

Otázka:

Aké zmeny nastali v dejinách ľudstva, keď sa Ježiš stal človekom?

KONAŤ

- Ako ukázať ľuďom to, že Boh ich chápe, pretože aj On zažil ľudský život?
- Ako môžeme vydať svedectvo vo svojom prostredí o ľudskej prirodzenosti Ježiša? O Jeho človečenstve?

3. téma.

Ježiš Kristus – skutočný Boh.

VIDIEŤ

- Za koho považujú Ježiša Krista ľudia v mojom prostredí?
- Kým je pre mňa Ježiš Kristus?

POSUDIŤ

Mt 16,13-19

Keď potom Ježiš prišiel do okolia Cézarey Filipovej, pýtal sa svojich učeníkov: "Za koho pokladajú ľudia Syna človeka?" Oni vraveli: "Jedni za Jána Krstiteľa, iní za Eliáša a iní za Jeremiáša alebo za jedného z prorokov." "A za koho ma pokladáte vy?", opýtal sa ich. Odpovedal Šimon Peter: "Ty si Mesiáš, Syn živého Boha." Ježiš mu povedal: "Blahoslavený si, Šimon, syn Jonášov, lebo ti to nezjavilo telo a krv, ale môj Otec, ktorý je na nebesiach. A ja ti hovorím: Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu. Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva: čo zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi, a čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi."

Zmluva s človekom v Jednorodenom Bohu.

RH 9.

Božský rozmer tajomstva vykúpenia

Keď znova uvažujeme nad týmto nádherným textom koncilového učenia, nezabúdame ani na okamih, že Ježiš Kristus, Syn živého Boha, sa stal naším zmierením u Otca. Práve on a jedine on zadosťučinil večnej Otcovej láske, totiž tomu otcovstvu, ktoré sa už od začiatku prejavilo vo stvorení sveta, ako aj v tom, že človek bol obdarovaný všetkým bohatstvom tohto stvorenia a že bol stvorený o niečo menší od anjelov, t.j. že bol stvorený na Boží "obraz a podobu"; zároveň zadosťučinil tomu otcovstvu a Božej láske, ktorú človek určitým spôsobom zavrhol tým, že porušil prvú zmluvu i zmluvy nasledujúce, ktoré Boh viac ráz ponúkol ľuďom. Vykúpenie sveta - toto úžasné tajomstvo lásky, v ktorom sa obnovuje stvorenie - je vo svojej najhlbšej podstate "ospravodlivením" človeka v jednom ľudskom srdci: v srdci jednorodeného Syna, aby sa mohlo stať spravodlivosťou srdca mnohých ľudí, ktorí v tomto jednorodenom Synovi boli od večnosti predurčení stať sa Božími synmi a boli povolani k milosti a k láske. Kríž na Kalvárii, skrze ktorý Ježiš Kristus - Človek, syn Panny Márie, pokladaný za syna Jozefa z Nazareta - "odchádza" z tohto sveta, je zároveň novým zjavením večného otcovstva Boha, ktorý sa v ňom znova približuje k ľudstvu, ku každému človekovi a dáva mu trojsvätého "Ducha pravdy".

Týmto zjavením Otca a udelením Ducha Svätého, ktoré vtláčajú tajomstvu vykúpenia nezmazateľnú pečať, sa vysvetľuje zmysel Kristovho kríža a smrti. Boh stvorenia sa zjavuje ako Boh vykúpenia, ako Boh verný sebe samému, t.j. verný svojej láske k človekovi a k svetu, ktorú prejavil už v deň stvorenia. A jeho láska neustupuje pred ničím, čo v ňom samom vyžaduje spravodlivosť. Preto svojho Syna, "ktorý nepoznal hriech, za nás urobil hriechom." Ak "urobil hriechom" toho, ktorý bol absolútne bezhriešny, urobil to preto, aby zjavil lásku, ktorá je vždy

väčšia než celé stvorenie, lásku, ktorou je on sám, pretože "Boh je láska". A láska je predovšetkým väčšia ako hriech, ako slabosť, ako márnosť stvorenia, je silnejšia ako smrť; je stále ochotná pozdvihnúť, odpúšťať, stále ochotná vyjsť v ústrety márnوترatnému synovi, stále hľadá "zjavenie Božích synov", ktorí sú povolani k sláve. Toto zjavenie lásky sa volá aj milosrdenstvo. A toto zjavenie lásky a milosrdenstva má v dejinách ľudstva svoju formu a svoje meno: volá sa Ježiš Kristus.

Otázky:

- Kým je Ježiš Kristus?
- Aký zmysel má pre nás Jeho smrť a zmŕtvychvstanie?

KONAŤ

- Ako môžem svedčiť vo svojom prostredí o tom, že Ježiš je Boh?
- Ako môžem verejne vyznať vieru v Božstvo Ježiša?

4. téma

Ježiš Kristus je jediným Spasiteľom človeka.

VIDIEŤ

- Prečo potrebuje človek spásu?
- Čo je to spása?
- Čo je potrebné urobiť, aby sme dosiahli spásu?

POSUDIŤ

RH 7.

V tajomstve Krista

Ak cesty, na ktoré koncil uviedol Cirkev tohto storočia a ktoré nám ukázal nebohý pápež Pavol VI. vo svojej prvej encyklike, dlho zostanú cestami, po ktorých sa máme všetci uberať, tak si potom v tomto období môžeme právom položiť otázku: Ako, akým spôsobom máme postupovať ďalej? Čo treba robiť, aby nás tento nový advent Cirkvi, spojený s blížiacim sa koncom druhého tisícročia, priblížil k tomu, ktorého Sväté písmo nazýva "večným Otcom", "Otcem budúceho veku"? Ide tu o základnú otázku, ktorú si musí položiť nový pápež, keď v duchu poslušnosti viere prijíma výzvu, ktorou sa Kristus viackrát obrátil na Petra: "Pas moje baránky", čo značí: Buď pastierom v mojom ovčinci, a inokedy zasa: "A ty, až sa raz obrátiš, posilňuj svojich bratov." A práve tu, drahí bratia a milovaní synovia a dcéry, treba dať základnú a zásadnú odpoveď: treba zamerať nášho ducha, náš rozum, vôľu a srdce na Krista, Vykupiteľa človeka, na Krista, Vykupiteľa sveta. Na neho upriamujeme svoj pohľad - opakujúc vyznanie svätého Petra: "Pane, a ku komu by sme išli? Ty máš slová večného života" - lebo jedine v ňom, Synovi Božom, je spása.

Pomocou vedomia Cirkvi, ktoré koncil tak veľmi rozvinul, všetkými stupňami tohto vedomia a na všetkých poliach činnosti, v ktorých sa Cirkev prejavuje, nachádza a utvrdzuje, musíme stále smerovať k tomu, ktorý je hlavou, k tomu, "skrze ktorého je všetko, aj my sme skrze neho", k tomu, ktorý je zároveň "cesta a pravda", "vzkriesenie a život", k tomu, ktorého keď vidíme, vidíme Otca, k tomu, ktorého odchod smrťou na kríži a potom nanebovstúpením bol pre nás potrebný, aby k nám mohol prísť Potešiteľ a aby stále k nám prichádzal ako Duch pravdy. V ňom sú "všetky poklady múdrosti a poznania" a Cirkev je jeho telom, "je v Kristovi akoby sviatosťou čiže znakom a prostriedkom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia", čoho prameňom je on! On sám! Vykupiteľ!

Cirkev neprestajne počúva jeho slová, vždy znovu ich číta a s najväčšou nábožnou úctou si obnovuje každú podrobnosť jeho života. Tieto slová však počúvajú nielen kresťania. Kristov život hovorí súčasne aj k toľkým ľuďom, ktorí ešte nie sú schopní povedať s Petrom: "Ty si Kristus, Syn živého Boha." On, Syn živého Boha, hovorí k ľuďom aj ako človek. Hovorí sám jeho život, jeho ľudskosť, jeho vernosť pravde, jeho láska, ktorá v sebe zahrňuje všetkých. Hovorí aj jeho smrť na kríži, táto nevyspytateľná hĺbka jeho bolesti a opustenosti. Cirkev nikdy neprestáva vždy znova prežívať jeho smrť na kríži a jeho zmŕtvychvstanie. Ony tvoria náplň jej každodenného života. Ved' z poverenia samého Krista, svojho Učiteľa a Pána, Cirkev bez prestania slávi Eucharistiu a nachádza v nej "prameň života a svätosti", účinný znak milosti a

zmierenia s Bohom a záloh večného života. Cirkev prežíva jeho tajomstvo, neúnavne z neho čerpá a stále hľadá cesty, ako toto tajomstvo svojho Učiteľa a Pána priblížiť ľuďstvu, t.j. národom, stále novým generáciám i každému človekovi osobitne, akoby neprestajne opakovala s Apoštolom: "Rozhodol som sa, že nechcem medzi vami vedieť nič iné, iba Ježiša Krista, a to ukrižovaného." Cirkev zostáva v okruhu tajomstva vykúpenia, ktoré sa stalo základným princípom jej života a poslania.

Otázky:

- Aká je úloha Ježiša Krista v dejinách spásy?
- Čo to znamená, že Ježiš je Spasiteľ človeka?
- Čo to pre teba osobitne znamená, že Ježiš je tvojím Spasiteľom?
- Skrze čo sme boli spasení?

KONAŤ

Ako môžem dať svedectvo o tom, že Ježiš je mojím Spasiteľom?

5. téma

Čoho sa bojí dnešný človek?

VIDIEŤ

- aké strachy má súčasný človek?
- Čím sa cítiš ohrozený?

POSUDIŤ

RH 15.

Čoho sa bojí súčasný človek

15. Majúc teda v živej pamäti obraz, ktorý tak výstižne a kompetentne načrtol Druhý vatikánsky koncil, pokúsime sa tento obraz znova prispôbiť "znakom časov" a požiadavkám situácie, ktorá sa stále mení a vyvíja určitými smermi.

Zdá sa, že dnešného človeka stále ohrozuje práve to, čo je jeho vlastným výtvorom, t.j. výsledok práce jeho vlastných rúk a ešte viac výsledok činnosti jeho rozumu a úsilia jeho vôle. Plody tejto mnohostrannej ľudskej činnosti príliš rýchlo a často nepredvídateľným spôsobom nielen a nie natoľko podliehajú "odcudzeniu", v tom zmysle, že sú jednoducho odňaté tomu, ktorý ich vytvoril, ale že - aspoň čiastočne, v určitom okruhu následkov, ktoré z nich nepriamo vyplývajú - sa obracajú proti človekovi. V tom, ako sa zdá, spočíva hlavný dôvod drámy súčasnej ľudskej existencie v jej najširšom a najvšeobecnejšom rozmere. Preto človek žije v stále väčšom strachu. Bojí sa, že jeho výtvory - zrejme nie všetky, ani nie väčšina z nich, ale niektoré, a to práve tie, do ktorých vložil zvláštny podiel svojho nadania a úsilia - sa môžu radikálnym spôsobom obrátiť proti nemu. Bojí sa, že sa stanú nástrojmi a zbraňami nepredstaviteľného sebazničenia, v porovnaní s ktorým blednú všetky pohromy a katastrofy, ktoré poznáme z dejín. Tu si treba nastoliť otázku, pre aké príčiny sa táto moc, ktorú človek dostal už na začiatku a ktorou si mal podmaniť zem, obracia proti nemu samému a vyvoláva pochopiteľný stav nepokoja, vedomého alebo podvedomého strachu a pocit ohrozenia, ktorý sa rozličnými spôsobmi prenáša na ľudstvo a prejavuje sa v rozličných formách.

Tento stav ohrozenia človeka zo strany jeho vlastných výtvorov sa prejavuje v rôznych smeroch a v rozličných stupňoch intenzity. Ako sa zdá, stále jasnejšie si uvedomujeme, že využitie zeme, planéty, na ktorej žijeme, vyžaduje poctivé a racionálne plánovanie. Okrem toho toto využitie zeme nielen na priemyslové, ale i na vojenské ciele, ako aj rozvoj techniky, nekontrolovaný všeobecným plánom, zameraným na dobro človeka, často prinášajú so sebou ohrozenie prírodného prostredia človeka, odcudzujú človeka jeho vzťahu k prírode a odvracajú ho od nej. Zdá sa, akoby človek často nevidel nijaký iný význam prírodného prostredia ako ten, čo mu slúži na bezprostredný úžitok a spotrebu. A zatiaľ Stvoriteľ chcel, aby človek zachádzal s prírodou ako jej rozumný a šľachetný "pán" a "strážca", a nie ako vykorisťovateľ a bezohľadný ničiteľ.

Technický pokrok a rozvoj súčasnej civilizácie, ktorá sa vyznačuje práve nadvládou techniky, vyžadujú primeraný vývoj morálneho života a etiky. Bohužiaľ, zdá sa, že tento vývoj stále zaostáva za technickým vývojom. Preto spomenutý pokrok - hoci je obdivuhodný a ľahko v ňom možno spozorovať skutočné znaky veľkosti človeka, o ktorých sa hovorí, aspoň ako o tvorivých

zárodkoch, už v opise stvorenia na stranách knihy Genezis - nemôže nevyvolávať mnohoraké obavy. Prvá z nich sa týka zásadnej a základnej otázky: Takýto pokrok, ktorého pôvodcom a podporovateľom je človek, robí ľudský život v každom ohľade "ľudskejším" a "dôstojnejším" človeka"? Nemožno pochybovať, že ho robí takým, a to v rozličných ohľadoch. Otázka sa však nájstojčivo vracia, keď ide o to, čo je najpodstatnejšie: Stáva sa sám človek v rámci tohto pokroku naozaj lepším, duchovne zrelším, uvedomuje si plnšie svoju ľudskú dôstojnosť, je zodpovednejší, otvorenejší voči druhým, najmä voči núdzným a slabým, je ochotnejší preukazovať a poskytovať pomoc všetkým?

Túto otázku si musia položiť kresťania práve preto, že Kristus ich urobil všestranne citlivejšími na problém človeka. Musia si ju však položiť aj všetci ľudia, zvlášť tí, čo patria k spoločenským vrstvám, ktoré sa aktívne zasadujú o pokrok v našej dobe.

Pri pozorovaní týchto procesov a pri vlastnej účasti na nich nesmieme sa nechať uchvátiť prepiatym zápalom, ani unášať jednostranným nadšením za to, čo sme dosiahli, ale všetci si musíme celkom čestne, objektívne a s pocitom mravnej zodpovednosti položiť zásadné otázky týkajúce sa situácie človeka dnes i v budúcnosti. Sú všetky tie doterajšie, ako i ďalšie, technikou do budúcnosti plánované vymoženosti v zhode s mravným a duchovným pokrokom človeka? Či sa sám človek v ich rámci rozvíja a napreduje, alebo skôr upadá a degraduje sa vo svojej ľudskosti? Prevláda v ľuďoch, "vo svete človeka", - ktorý je svetom mravného dobra i zla - dobro nad zlom? Rastie v ľuďoch a medzi ľuďmi láska k iným ľuďom, rešpektovanie práv iných - tak každého človeka, ako aj národa alebo ľudu -, alebo, naopak, rastú rôzne prejavy egoizmu, prehnaný nacionalizmus - namiesto pravej lásky k vlasti -, túžba ovládať iných na úkor ich práv a zásluh a najmä túžba využívať všetok hmotný technickovýrobný pokrok výlučne na ovládanie iných alebo v prospech toho či onoho imperializmu?

To sú základné otázky, ktoré si Cirkev nemôže neklásť, pretože si ich viac alebo menej výslovne kladú miliardy ľudí žijúcich dnes na svete. Všetci hovoria o téme rozvoja a pokroku, píše sa o nej na stránkach všetkých novín a publikácií skoro vo všetkých rečiach súčasného sveta.

Nezabúdajme však, že táto téma neobsahuje len tvrdenia a istoty, ale aj otázky a úzkostlivé obavy, ktoré nie sú menej dôležité ako spomínané tvrdenia a istoty. Aj ony zodpovedajú povahe ľudského poznania. Ešte viac zodpovedajú základnej potrebe, aby sa totiž človek staral o človeka, o jeho ľudskosť a o budúcnosť ľudí na tejto zemi. Cirkev, ktorú oživuje eschatologická viera, pokladá túto svoju starostlivosť o človeka, o jeho ľudskú dôstojnosť, o budúcnosť ľudí na zemi, a teda o zameranie celého rozvoja a pokroku za podstatnú zložku svojho poslania, neraz nerozlučiteľne s ním spojenú. Princíp tejto svojej starostlivosti vidí Cirkev v samom Ježišovi Kristovi, ako to dosvedčujú aj evanjeliá. Preto chce túto starostlivosť stále rozvíjať v Kristovi, skúmajúc situáciu človeka v súčasnom svete podľa najdôležitejších znakov našej doby.

RH 18

Starostlivosť Cirkvi o povolanie človeka v Kristovi

18. Tento nevyhnutne zbežný pohľad na situáciu človeka v súčasnom svete obracia ešte viac naše mysle a srdcia na Ježiša Krista a na tajomstvo vykúpenia, v ktorom je problém človeka vpísaný s osobitnou silou pravdy a lásky. Ak sa Kristus "určitým spôsobom spojil s každým človekom", tak Cirkev, tým, že preniká do hĺbky tohto tajomstva, do jeho plného a univerzálneho významu, najhlbšie prežíva svoju podstatu a poslanie. Nie nadarmo apoštol nazval Cirkev Kristovým telom. 116 Keďže toto Kristovo tajomné telo je Boží ľud - ako to neskôr vyhlásil Druhý vatikánsky koncil na základe celej biblickej a patristickej tradície - znamená to, že každý človek je v ňom akoby preniknutý tým dychom života, ktorý pochádza od Krista. Týmto spôsobom i sama Cirkev, ako telo, organizmus a spoločenská jednotka, tým, že sa upriamuje na človeka, na

jeho skutočné problémy, na jeho nádeje a utrpenia, úspechy i pády, dostáva Božie podnety, svetlo a silu Ducha Svätého, ktoré pochádzajú od ukrižovaného a zmŕtvychvstalého Krista. Práve preto Cirkev žije svojim vlastným životom. Cirkev nemá iný život ako ten, čo jej dáva jej Ženích a Pán. Veď práve preto, že Kristus sa s ňou spojil v tajomstve vykúpenia, Cirkev musí byť pevne spojená s každým človekom.

Toto spojenie Krista s človekom je samo v sebe tajomstvom, z ktorého sa rodí "nový človek", povolaný zúčastniť sa na Božom živote a v Kristovi znovu stvorený, aby prijal plnosť milosti a pravdy¹¹⁸. Spojenie Krista s človekom je silou a zdrojom sily, ako to výstižne vyjadril svätý Ján v úvode svojho Evanjelia: "Ale tým, ktorí ho prijali, dal moc stať sa Božími deťmi." Je to sila, ktorá vnútorne pretvára človeka a je princípom nového života, ktorý neodumiera, ani sa nepomíňa, ale trvá pre život večný. Tento život, ktorý Otec prisľúbil a ponúkol každému človekovi v Ježišovi Kristovi, svojom večnom a jednorodenom Synovi, vtelenom a narodenom z Márie Panny, "keď prišla plnosť času", je konečným zavŕšením povolania človeka. Určitým spôsobom je to splnenie toho životného údelu, ktorý od večnosti Boh pripravil človekovi. Ten "božský údel" si razí cestu cez všetky záhady a tajomstvá, zákruhy a okľuky "ľudského údelu" v tomto časnom svete. Ak totiž toto všetko - napriek celému bohatstvu pozemského života - vedie s osudovou nevyhnutnosťou na hranicu smrti a k rozkladu ľudského tela, Kristus sa nám zjavuje za touto hranicou: "Ja som vzkriesenie a život. Kto verí vo mňa... neumrie naveky." V Ježišovi Kristovi ukrižovanom, vloženom do hrobu a potom zmŕtvychvstalom "nám zažiarila nádej na slávne vzkriesenie" a "prisľub budúcej nesmrteľnosti", ku ktorej človek prichádza cez telesnú smrť, a tak má podiel s celým svetom na nevyhnutnom osude, ktorému je podrobená hmota. Chápeme a chceme stále hlbšie pochopiť zmysel pravdy, ktorú Vykupiteľ človeka zhrnul do tohto výroku: "Len Duch oživuje, telo nič neosoží." Tieto slová, napriek vonkajšiemu zdaniu, sú najvznešenejším vyjadrením človeka: tela, ktoré oživuje Duch!

Cirkev skusuje túto skutočnosť vo svojom živote. Žije z tejto pravdy o človekovi, ktorá jej dovoľuje prekročiť hranice časnosti a zároveň myslieť so zvláštnou láskou a starostlivosťou na všetko, čo v rozmeroch tejto časnosti rozhoduje o živote človeka, o živote ľudského ducha, v ktorom sa prejavuje ten večný nepokoj, ktorý svätý Augustín vyjadril slovami: (Bože,) "stvoril si nás pre seba a naše srdce je nespokojné, kým nespočinie v tebe". V tomto tvorivom nepokoji prúdi a pulzuje to, čo je pre človeka najpríznačnejšie: hľadanie pravdy, neukojiteľná potreba dobra, hlad po slobode, túžba po kráse a hlas svedomia. Cirkev, ktorá sa snaží pozeráť na človeka takrečeno "očami samého Krista", si stále jasnejšie uvedomuje, že je strážkyňou veľkého pokladu, ktorý nesmie premárniť, ale naopak ustavične zveľaďovať. Veď Pán Ježiš povedal: "Kto nezhrmažďuje so mnou, rozhadzuje." Tento poklad ľudstva, obohatený nevýslovným tajomstvom Božieho synovstva a milosťou prijatia za Božie deti v jednorodenom Synovi Božom, skrze ktorého hovoríme Bohu "Abba, Otče!", je zároveň mohutnou silou, ktorá zjednocuje Cirkev predovšetkým zvnútra a dáva zmysel všetkej jej činnosti. Touto silou sa Cirkev zjednocuje s Duchom Ježiša Krista, s tým Duchom Svätým, ktorého Vykupiteľ prisľúbil, ktorého stále udeľuje a ktorého zostúpenie - zjavené v deň Turíc - nepretržite trvá. Takto sa v ľuďoch prejavuje moc Ducha, dary Ducha, ovocie Ducha Svätého. A Cirkev v našej dobe, ako sa zdá, vždy s väčšou horlivosťou a svätou nástojčivosťou opakuje: Veni Sancte Spiritus - Príď Duchu Svätý! Príď! Príď! "Očisť, čo je skalené, zavražd, čo je znavené, uzdrav, čo je zranené. Ohni, čo je stŕpnuté, zohrej, čo je skrehnuté, naprav, čo je zblúdené."

Toto vzývanie Ducha a táto prosba o Ducha je odpoveďou na všetky "materializmy" našej doby. Z nich sa totiž rodia toľké nenásytné žiadosti v srdci človeka. Toto vzývanie Ducha sa ozýva z rôznych strán a zdá sa, že aj prináša rozličným spôsobom svoje ovocie. Možno povedať, že Cirkev toto vzývanie neprednáša sama? Áno, možno to povedať, lebo "potrebu" toho, čo je

duchovné, vyjadrujú aj tí, čo stoja mimo viditeľných hraníc Cirkvi. Či to nie je zároveň potvrdením tej pravdy o Cirkvi, ktorú tak výstižne zdôraznil posledný koncil v konštitúcii *Lumen gentium*, kde učí, že Cirkev je "sviatosťou čiže znakom a prostriedkom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia"? Toto vzývanie Ducha a prosba o Ducha značí vlastne stále viac vnikať do plného rozmeru tajomstva vykúpenia, v ktorom Kristus, spojený s Otcom a s každým človekom, nám neprestajne dáva tohto Ducha a ten nás naplňa zmýšľaním Syna a zameriava nás na Otca. Z tohto dôvodu Cirkev našej doby - doby, ktorá zvlášť cíti hlad po Duchu, lebo cíti hlad po spravodlivosti, pokoji, láske, добрôte, sile, zodpovednosti a ľudskej dôstojnosti - musí sa osobitným spôsobom sústrediť a zjednotiť okolo tohto tajomstva a znova v ňom nájsť svetlo a silu, potrebnú na plnenie svojho poslania. Ak totiž, ako sme už povedali, človek je cestou každodenného života Cirkvi, je potrebné, aby si Cirkev vždy bola vedomá, že človek dosahuje v Kristovi, milosťou Ducha Svätého, hodnosť prijatia za Božieho syna a že je určený na milosť a oslávenie. O tom všetkom Cirkev vždy znova uvažuje a prijíma to čoraz uvedomelejšou vierou a so stále pevnejšou láskou. Tým sa zároveň stáva súcejšou na službu človekovi, do ktorej ju Kristus Pán pozýva, keď hovorí: "Syn človeka neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť." Cirkev vykonáva túto svoju službu tým, že sa zúčastňuje na trojnásobnom poslaní svojho Učiteľa a Vykupiteľa. Toto učenie, spočívajúce na biblickom základe, postavil do jasného svetla Druhý vatikánsky koncil na veľký ošoh života Cirkvi. Keď si totiž uvedomujeme svoju účasť na trojakom Kristovom poslaní, na jeho trojakej službe: kňazskej, prorockej a kráľovskej,¹⁴⁰ uvedomujeme si tým zároveň dokonalejšie i to, čomu má slúžiť Cirkev ako spoločnosť i ako spoločenstvo Božieho ľudu na zemi a akú účasť má mať každý z nás na tomto poslaní a službe.

Otázky:

- čo oslobodzuje človeka od strachu?
- čo dáva istotu do života?

KONAŤ

- vybrať formu spoločnej modlitby na úmysel ohrozenia z nášho prostredia
- ako odovzdať ľuďom v mojom prostredí kladnú kresťanskú víziu sveta, aby sme žili v slobode a radosť?

6. téma

Pokrok alebo ohrozenie

VIDIEŤ

- vymenovať tie civilizačné úspechy, ktoré pozitívne vplývajú na život človeka
- povedz príklady, kedy človek je zotročený technikou a kedy technika pomáha človeku k slobode
- ako využívam súčasné úspechy v KOČ a evanjelizácii

POSUDIŤ

RH 16

Pokrok, alebo hroziace nebezpečenstvo?

16. Ak sa nám teda naša doba, t.j. obdobie našej generácie, ktoré sa už blíži ku koncu druhého tisícročia nášho kresťanského letopočtu, javí ako obdobie veľkého pokroku, ukazuje sa zároveň aj ako obdobie mnohých nebezpečenstiev hroziacich človekovi. O týchto nebezpečenstvách musí Cirkev hovoriť všetkým ľuďom dobrej vôle a musí s nimi o tom stále viesť dialóg. Situácia človeka v dnešnom svete, ako sa zdá, je ešte ďaleko od objektívnych požiadaviek mravného poriadku, od nástojčivých požiadaviek spravodlivosti a ešte viac od vzájomnej lásky medzi ľuďmi. Nejde tu o nič iné ako o to, čo Stvoriteľ vyjadril už v prvom poslanstve, ktorým sa obrátil na človeka vo chvíli, keď mu odovzdal zem, aby si ju "podmanil". Toto prvé poslanstvo Kristus potvrdil v tajomstve vykúpenia. Druhý vatikánsky koncil to vyslovil v tých krásnych kapitolách svojho učenia, ktoré sa týkajú "kráľovskej hodnosti človeka", čiže jeho povolania zúčastňovať sa na "kráľovskom poslaní" (in munere regali) samého Krista. Základný zmysel tohto "kráľovského poslania", tohto "panovania" človeka nad viditeľným svetom, ktoré mu dal za úlohu sám Stvoriteľ, spočíva v prvenstve etiky v porovnaní s technikou, v nadradenosti osoby nad vecami a v prevahe ducha nad hmotou.

Práve preto treba pozorne sledovať všetky úseky dnešného pokroku. Treba, aby sme tak povedali, urobili röntgenovú snímku jeho jednotlivých etáp z tohto zorného uhla. Ide o rozvoj ľudských osôb, a nielen o rozmnoženie vecí, ktoré tieto osoby môžu používať. Ako to povedal istý súčasný mysliteľ a potvrdil koncil, nejde natoľko o to, aby sme "viac mali", ale aby sme "viac boli".¹⁰² Jestvuje už totiž skutočné a spozorovateľné nebezpečenstvo, že kým človek zväčšuje svoju vládu nad svetom vecí, stráca podstatné zložky tejto vlády, jeho ľudskosť sa rozličnými spôsobmi podrobuje týmto veciam a - hoci si to hneď neuvedomuje - stáva sa predmetom mnohostrannej manipulácie, a to prostredníctvom celej organizácie spoločenského života, výrobného systému a nátlaku spoločenských komunikačných prostriedkov. Človek sa nesmie zriecť seba samého, ani miesta, ktoré mu patrí vo viditeľnom svete, nesmie sa stať otrokom vecí, hospodárskych systémov, výroby a svojich vlastných výrobkov. Čisto materialistická civilizácia privádza človeka práve do takéhoto otroctva, hoci sa to niekedy stáva bez vedomia alebo proti úmyslu a plánom jej priekopníkov. Pri koreni súčasnej starostlivosti o človeka sa zaiste nachádza tento problém. Nejde tu len o abstraktnú odpoveď na otázku: Kto je človek, ale o celý dynamizmus

života a civilizácie. Ide o zmysel rozličných činností každodenného života a zároveň o predpoklady a smernice pre početné civilizačné, politické, hospodárske, sociálne, štátne a mnohé iné programy.

Ak sa odvažujeme tvrdiť, že situácia človeka v súčasnom svete je ďaleko od požiadaviek mravného poriadku a spravodlivosti a ešte viac od lásky k ľuďom, robíme to preto, že to potvrdzujú dobre známe fakty a porovnania, ktoré viac ráz našli priamu ozvenu na stránkach pápežských, koncilových a synodálnych dokumentov. Situácia človeka za našich čias iste nie je všade rovnaká, ale je v mnohých ohľadoch rozdielna. Tieto rozdiely majú svoje historické príčiny, ale majú aj svoj silný etický ohlas. Veď je dobre známy fakt spotrebnej civilizácie, spočívajúci v nadbytku dohier potrebných človekovi alebo celým spoločnostiam - ide o spoločnosti bohaté a silno rozvinuté -, kým v iných spoločnostiach, alebo aspoň v ich širokých vrstvách, ľudia hladujú a mnohí denne umierajú hladom a následkom podvýživy. Zároveň s tým prichádza u jedných k určitému zneužívaniu slobody, úzko spätému práve s konzumným, mravne nekontrolovaným postojom, zatiaľ čo sa obmedzuje sloboda druhých, a to tých, čo vážne trpia nedostatkom a sú tým hnaní do ešte väčšej biedy a núdze.

Toto všeobecne známe porovnanie a kontrast, na ktoré sa odvolali v dokumentoch svojho učiteľského úradu pápeži nášho storočia, v najnovšom čase Ján XXIII. a Pavol VI., predstavujú akoby obrovské rozvedenie biblického podobenstva o hodujúcom boháčovi a chudobnom Lazárovi. 105

Na rozsahu tohto javu majú vinu finančné, menové, výrobné a obchodné štruktúry a mechanizmy, ktoré sa opierajú o rozličné druhy politického nátlaku a ovládajú svetové hospodárstvo. Tieto štruktúry a mechanizmy sú takmer neschopné odstrániť nespravodlivé sociálne pomery zdedené z minulosti a nevládku čeliť naliehavým požiadavkám a etickým potrebám súčasnosti. Tieto štruktúry podrobujú človeka napätiam, ktoré sám vyvolal, zrýchleným tempom márnia surovinové a energetické zdroje, ohrozujú prirodzené geofyzické prostredie, a tak neprestajne rozširujú oblasti biedy a s ňou spojené pocity úzkosti, bezmocnosti a roztrpčenia. 106 Stojíme tu pred strašnou drámou, pred ktorou nikto nemôže ostať ľahostajný. Lebo ten, čo sa na jednej strane snaží vyťažiť čo najväčší zisk, ako aj ten, čo na druhej strane musí znášať z toho vyplývajúce krivdy a príkoria, je vždy človek. Táto situácia sa ešte viac vyostruje tým, že v blízkom susedstve ubiedených žijú privilegované sociálne vrstvy, ako aj tým, že jestvujú vysoko rozvinuté krajiny, ktoré v prílišnej miere hromadia hmotné dobrá a ktorých bohatstvá, pretože sú zneužívané, sa neraz stávajú príčinou rozličných bied. K tomu sa pridáva horúčka inflácie a pliaga nezamestnanosti, ktoré sú ďalšími príznakmi tohto morálneho neporiadku, prejavujúceho sa v súčasnej svetovej situácii a vyžadujúceho preto odvážne a tvorivé riešenia, zodpovedajúce pravej dôstojnosti človeka.

Táto úloha nie je neuskutočniteľná. Princíp solidarnosti, chápaný v širšom zmysle slova, musí byť podnetom na účinné hľadanie primeraných inštitúcií a systémov, či už ide o oblasť obchodných stykov, kde sa treba riadiť zákonmi zdravého súťaženía, alebo o plán rozsiahlejšieho a bezprostrednejšieho rozdelenia bohatstiev a kontroly nad nimi, aby národy, ktoré sú ešte len na ceste hospodárskeho rozvoja, mohli nielen uspokojiť svoje základné požiadavky, ale aj postupne a účinne sa rozvíjať.

Na tejto ťažkej ceste, na ceste nevyhnutnej premeny štruktúr hospodárskeho života bude možné napredovať iba za cenu skutočného obrátenia mysle, vôle a srdca. To však vyžaduje rozhodné zaangažovanie jednotlivcov, ako aj slobodných a medzi sebou solidárnych národov. Príliš často sa sloboda zamieňa s inštinktom individuálnych alebo kolektívnych záujmov alebo dokonca s inštinktom boja a nadvlády, nech je akékoľvek ich ideologické zafarbenie. Je zrejmé, že tieto inštinkty jestvujú a pôsobia. Nebude však možné skutočne ľudské hospodárske zriadenie, ak

spomínané inštinkty nebudú podmanené, náležite usmernené a ovládané hlbšími silami, skrývajúci sa v človeku, silami, ktoré rozhodujú o skutočnej kultúre národov. Práve z týchto prameňov musí vyprýštiť úsilie, v ktorom nájde svoj výraz pravá sloboda človeka a ktoré ju bude schopné zabezpečiť aj na hospodárskom poli. Hospodársky pokrok so všetkým, čo patrí k jeho riadnemu chodu, treba vždy plánovať a uskutočňovať v rámci všeobecného a solidárneho rozvoja jednotlivých ľudí a národov, ako na to presvedčivým spôsobom upozornil môj predchodca Pavol VI. v encyklike *Populorum progressio*. Ak sa to neuskutočňuje, sama kategória "hospodárskeho pokroku" sa stáva kategóriou nadradenou, ktorá celú ľudskú existenciu podriaďuje svojim čiastočným požiadavkám, udúša človeka, rozvracia spoločnosť a nakoniec sa stáva obeťou svojich vlastných rozporov a výstredností.

Je možné podujat' sa na túto úlohu. Dosvedčujú to určité fakty a výsledky, ktoré sa tu ťažko dajú jednotlivo vymenovať. Jedno je však isté. Ako základný prvok na tomto obrovskom poli treba prijať, stanoviť a prehľbit' cit pre mravnú zodpovednosť, ktorý si musí človek osvojiť. Znova a stále - človek! Pre nás kresťanov sa zodpovednosť v tomto ohľade stáva zvlášť zrejmom, keď si pripomenieme - a stále si to musíme pripomínať - obraz posledného súdu podľa Kristových slov, ktoré sú zaznačené v Evanjeliu svätého Matúša.

Tento eschatologický obraz treba stále "premietať" na dejiny človeka, treba ho urobiť trvalou "mierou" ľudských skutkov, akoby základnou schémou spytovania svedomia pre každého a pre všetkých: "Lebo som bol hladný a nedali ste mi jesť,... bol som nahý a nepriodeli ste ma... (bol som) v žalári a nenavštívili ste ma." Tieto slová sa stávajú ešte varovnejšími, keď si pomyslíme, že novým štátom a národom, prebúdžajúcim sa k nezávislosti, sa namiesto chleba a kultúrnej pomoci poskytujú, a neraz v značnom množstve, moderné zbrane a prostriedky ničenia slúžiace v ozbrojených konfliktoch a vojnách, ktoré nevyžaduje natoľko obrana ich zákonitých práv a zvrchovanosti, ako skôr istý šovinizmus, imperializmus a neokolonializmus rozličného druhu. Všetci dobre vieme, že zóny biedy a hladu na našej zemeguli by mohli byť v krátkom čase "zúrodnené", keby sa obrovské výdavky na zbrojenie, slúžiace vojne a ničeniu, premenili na výdavky určené na výživu slúžiacu životu.

Možno, že táto úvaha zostane čiastočne "abstraktná". Možno poskytne jednej i druhej "strane" príležitosť na vzájomné obviňovanie, pričom obidve zabudnú na vlastné viny. Možno vyvolá i nové obžaloby proti Cirkvi. No Cirkev, keďže nedisponuje inými zbraňami okrem zbraní ducha, slova a lásky, nemôže prestať hlásať "slovo v príhodnom aj nepríhodnom čase".¹¹⁰ Preto neprestajne prosí obe strany a žiada všetkých v mene Boha a v mene človeka: Nezabíjajte! Nepripravujte ľuďom zničenie a vyhladenie! Myslite na svojich bratov, čo trpia hladom a núdzou! Majte v úcte dôstojnosť a slobodu každého človeka!

Otázky:

- čo znamená prvenstvo etiky nad technikou?
- ako nestratiť svoju slobodu používajúc techniku?

KONAŤ

- ako budem svedčiť o svojej nezávislosti od techniky?
- Ako správne používam techniku, aby som bol viac pre druhého človeka?
- Ako používam techniku k pravému propagovaniu diela KOČ?

7. téma

Právo na objektívnu pravdu

VIDIEŤ

- aký model pravdy je viac rozšírený v mojom prostredí, objektívna alebo subjektívna pravda?
- v čom sa rozlišuje objektívna pravda od subjektívnej?
- na čo mám právo ako človek?

POSUDIŤ

RH 12

Poslanie Cirkvi a ľudská sloboda

12. Zjednotení v tomto poslaní, o ktorom rozhoduje predovšetkým sám Kristus, všetci kresťania majú hľadať to, čo ich už spája, a to ešte prv, než sa uskutoční ich plná jednota. Táto jednota je apoštolská i misionárska, misionárska i apoštolská. Vďaka tejto jednote máme prístup k veľkolepému dedičstvu ľudského ducha, ktoré sa prejavilo vo všetkých náboženstvách, ako o tom hovorí deklarácia Druhého vatikánskeho koncilu *Nostra aetate*.⁷³ Vďaka tejto jednote máme prístup aj ku všetkým kultúram, svetonázorom a ku všetkým ľuďom dobrej vôle. Približujeme sa k nim s tou úctou a ohľaduplnosťou, ktorými sa už od čias apoštolov vyznačovala misijná činnosť a postoj misionára. Stačí pripomenúť svätého Pavla a napríklad jeho reč v aténskom aeropágu.⁷⁴ Východiskom misionárskeho postoja je vždy hlboká úcta k všetkému, čo je "v človeku",⁷⁵ a ocenenie všetkého, čo už on sám v hĺbke svojho ducha vypracoval v oblasti najvyšších a najvážnejších otázok. Ide konečne o úctu k všetkému, čo v ňom vykonal Duch, ktorý "veje, kam chce".⁷⁶ Misionárske poslanie nikdy neničí, ale preberá, čo je dobré, a buduje nové, i keď sa prax nie vždy celkom zhodovala s týmto vznešeným ideálom. Obrátenie, ktoré sa musí začať týmto poslaním, je dielom milosti, v ktorej - ako dobre vieme - človek má plne nájsť seba. Preto Cirkev v našej dobe kladie veľký dôraz na všetko, čo Druhý vatikánsky koncil vyhlásil v deklarácii o náboženskej slobode, a to tak v prvej, ako aj v druhej časti tohto dokumentu.⁷⁷ Hlboko cítime záväznosť pravdy, ktorú nám Boh zjavil. Uvedomujeme si najmä obrovskú povinnosť svojho svedomia voči tejto pravde. Cirkev je z Kristovho ustanovenia jej strážkyňou a učiteľkou, lebo dostáva zvláštnu pomoc Ducha Svätého, aby ju verne strážila a učila v jej najúplnejšej celosti.⁷⁸ Pri plnení tejto úlohy hľadáme na samého Ježiša Krista, ktorý je prvým hlásateľom evanjelia,⁷⁹ a zároveň hľadáme aj na jeho apoštolov, mučeníkov a vyznavačov. Deklarácia o náboženskej slobode nám presvedčivo ukazuje, ako Kristus a neskôr apoštoli pri ohlasovaní pravdy, ktorá nepochádza od ľudí, ale od Boha - "Moje učenie nie je moje, ale toho, ktorý ma poslal",⁸⁰ totiž Otcovo - vynakladali celú silu svojho ducha, ale pritom si zachovali hlbokú úctu k človekovi, k jeho rozumu a vôli, svedomiu a slobode.⁸¹ Týmto spôsobom aj sama dôstojnosť ľudskej osoby sa stáva súčasťou obsahu ohlasovania, pravda, nie slovami, ale postojom voči nej. Zdá sa, že takýto spôsob zodpovedá zvláštnym potrebám našej doby. Keďže však pravú slobodu človeka nemožno stotožniť so všetkým, čo rozličné systémy a jednotlivci pokladajú za slobodu a propagujú ako slobodu, Cirkev sa na základe svojho božského poslania stáva tým viac strážkyňou tej slobody, ktorá je podmienkou a základom pravej dôstojnosti ľudskej osoby.

Ježiš Kristus ide v ústrety človekovi v každej dobe - a teda i v našej - tými istými slovami: "Poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí."⁸² V týchto slovách sa skrýva základná požiadavka a zároveň výstraha: požiadavka čestného postoja k pravde ako podmienke pravej slobody a súčasne výstraha pred každou zdanlivou slobodou, pred slobodou chápanou povrchno a jednostranne, ktorá nevníka do celej pravdy o človekovi a o svete. I dnes po dvetisíc rokoch sa nám Kristus javí ako ten, ktorý prináša človekovi slobodu založenú na pravde, ktorý oslobodzuje človeka od všetkého, čo túto slobodu obmedzuje, umenšuje a láme pri samých koreňoch, totiž v duši človeka, v jeho srdci a svedomí. Ako nádherne to potvrdili a stále potvrdzujú tí, čo vďaka Kristovi dosiahli pravú slobodu a ju vyznali dokonca aj v podmienkach vonkajšieho útlaku. Či sám Ježiš Kristus - keď ako väzeň stál pred Pilátovým súdom a keď sa ho Pilát vypytoval o tom, z čoho ho obžalovali členovia veľrady - neodpovedal: "Ja som sa preto narodil a preto som prišiel na svet, aby som vydal svedectvo pravde"⁸³ Týmito slovami, ktoré vyslovil v rozhodujúcej chvíli pred sudcom, akoby znova potvrdil už predtým vyslovený výrok: "Poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí." Či cez toľké stáročia a pokolenia, počnúc od čias apoštolov, Ježiš Kristus nestál toľkokrát po boku ľudí súdených pre pravdu a nepodstúpil smrť s ľuďmi odsúdenými za pravdu? Či azda prestáva byť stálym tlmočníkom a obhajcom človeka, ktorý žije "v Duchu a pravde"⁸⁴ Tak ako ním neprestáva byť pred Otcom, tak isto je ním aj vzhľadom na ľudské dejiny. A Cirkev zasa, napriek mnohým slabostiam, ktoré sú súčasťou jej ľudských dejín, neprestáva nasledovať toho, ktorý vyhlásil: "Príde čas, ba už je tu, keď sa praví ctitelia budú klaňať Otcovi v Duchu a pravde. A sám Otec si žiada takých ctiteľov. Boh je Duch, a tí, čo sa mu klaňajú, majú sa mu klaňať v Duchu a pravde."⁸⁵

Otázky:

- prečo sloboda sa opiera o pravdu?
- ako môže právo zabezpečiť slobodu človeka?
- na čom sa musí opierať právo, aby človek bol ozaj slobodný?

KONAŤ

- ako môžem dosvedčiť, že kresťanstvo je oddanie sa objektívnej pravde ktorou je sám Boh?
- ako dbám o to, aby bolo uchránene právo na život a slobodu vyplývajúce z kresťanstva?

8. téma.

Cirkev je pre človeka. Cirkev prijatá človekom.

VIDIEŤ

- čo je cirkev?
- Aká je úloha cirkvi?
- Skrze čo sa prejavuje moja viera?

POSUDIŤ

RH 10.

Ludský rozmer tajomstva vykúpenia

10. Človek nemôže žiť bez lásky. Človek ostáva sám sebe nepochopiteľnou bytosťou a jeho životu chýba zmysel, ak sa mu nezjaví Láska, ak sa nestretne s Láskou, ak ju nezakúsi a si ju určitým spôsobom neosvojí, ak nemá na nej živú účasť. Práve preto Kristus Vykupiteľ, ako sme už povedali, v plnej miere zjavuje človeka človekovi samému. A to je - ak možno tak povedať - ľudský rozmer tajomstva vykúpenia. V ňom človek nachádza svoju veľkosť, dôstojnosť a hodnotu svojej ľudskosti.

V tajomstve vykúpenia je človek znovu "potvrdený", určitým spôsobom znovu "stvorený". Áno, znovu stvorený! "Už niet Žida ani Gréka, niet otroka ani slobodného, niet muža ani ženy, lebo v Ježišovi Kristovi ste všetci jedno."⁶⁴ Človek, ktorý chce dôkladne pochopiť sám seba - a to nie iba podľa bezprostredných, čiastočných, často povrchných, ba dokonca zdanlivých kritérií svojho bytia - musí sa priblížiť ku Kristovi aj so svojím nepokojom a neistotou, so svojou slabosťou a hriešnosťou, so svojím životom a smrťou. Musí, aby sme tak povedali, do neho vojsť celou svojou bytosťou, musí si "prisvojiť", asimilovať celú skutočnosť vtelenia a vykúpenia, aby tak znova našiel seba. Ak sa v ňom uskutoční tento hlboký proces, prinesie ovocie nielen klaňania sa Bohu, ale aj hlbokého úžasu nad sebou samým. Akú veľkú cenu musí mať človek v očiach Stvoriteľa, keď si zaslúžil "takého vznešeného Vykupiteľa",⁶⁵ keď Boh "dal svojho jednorodného Syna", aby človek "nezahynul ... ale aby mal život večný"?⁶⁶

Tento hlboký úžas nad hodnotou a dôstojnosťou človeka sa volá evanjelium čiže Radostná zvesť. A nazýva sa aj kresťanstvom. Tento úžas oprávňuje poslanie Cirkvi vo svete - a to aj, ba azda ešte viac - v "súčasnom svete". Tento úžas - a zároveň aj presvedčenie a istota, ktorá vo svojich najhlbších koreňoch je istotou viery, no skrytým a tajomným spôsobom oživuje všetky zložky ozajstnej ľudskosti - je úzko spätý s Kristom. On tiež určuje Kristovo miesto a - ak sa možno tak vyjadriť - jeho zvláštne občianske právo v dejinách človeka a ľudstva. Cirkev, ktorá neprestajne rozjíma o celom tajomstve Krista, vie s plnou istotou viery, že vykúpenie skrze kríž dalo človekovi znova a navždy jeho dôstojnosť a zmysel jeho existencie na tomto svete, zmysel, ktorý v značnej miere stratil následkom hriechu. Preto sa vykúpenie uskutočnilo veľkonočným tajomstvom, ktoré cez kríž a smrť vedie k zmŕtvychvstaniu.

Je teda prvoradou úlohou Cirkvi v každej dobe, ale najmä za našich čias, usmerňovať myseľ človeka, usmerňovať svedomie a skúsenosť celého ľudstva k tajomstvu Krista a pomáhať všetkým ľuďom vniknúť do hĺbky vykúpenia, ktoré sa uskutočňuje v Ježišovi Kristovi. Tým sa však dotýkame najvnútrnejšej oblasti človeka: ľudských srdiec, ľudských svedomí a ľudských osudov.

Otázka:

- čo je to evanjelium?

RH 11.

Tajomstvo Krista je základom poslania Cirkvi a kresťanstva

11. Druhý vatikánsky koncil vynaložil obrovské úsilie, aby vytvoril plné a univerzálne vedomie Cirkvi, o ktorom napísal pápež Pavol VI. vo svojej prvej encyklike. Toto vedomie - alebo skôr sebauvedomenie Cirkvi - sa vytvára v dialógu, ktorý, prv než by sa stal rozhovorom, musí obrátiť svoju pozornosť na "druhého", t.j. na toho, s kým chceme hovoriť. Druhý vatikánsky koncil dal základný podnet k vytváraniu sebavedomia Cirkvi tým, že nám tak primerane a odborne umožnil pozerať na celý svet ako na "mapu" rozličných náboženstiev. Zároveň ukázal, ako sa na túto mapu rozličných náboženstiev sveta ukladá akoby vo vrstvách - nikdy predtým nepoznaných a príznačných pre naše dni - jav ateizmu vo svojich rozličných formách, predovšetkým ateizmu programovaného, organizovaného, začleneného do politického systému.

Čo sa týka náboženstva, koncil sa zaoberá najprv náboženstvom ako všeobecným javom, spojeným už od samého začiatku s dejinami človeka; potom hovorí o nekresťanských náboženstvách a napokon o kresťanstve. Dokument, ktorý koncil venoval nekresťanským náboženstvám, je plný hlbkej úcty k veľkým duchovným hodnotám, ba k prvenstvu toho, čo je duchovné a čo v živote ľudstva nachádza svoj výraz v náboženstve a v mravnom živote a má vplyv na celú kultúru, Cirkevní otcovia správne videli v rozličných náboženstvách akoby odrazy jedinej pravdy, "semená Slova",⁶⁷ ktoré svedčia o tom, že hoci rozličnými cestami, ale predsa akoby tým istým smerom sa uberá tá najhlbšia túžba ľudského ducha, ktorá sa prejavuje v hľadaní Boha a zároveň - práve týmto zameraním na Boha - v hľadaní plného rozmeru ľudskosti, plného zmyslu ľudského života. Koncil venoval osobitnú pozornosť židovskému náboženstvu a pripomenul veľké duchovné dedičstvo, ktoré je spoločné kresťanom a židom. Vyjadril tiež svoju úctu k vyznavačom islamu, ktorých viera sa rada odvoláva na Abraháma.⁶⁸ Vďaka tejto otvorenosti, ktorá je dielom Druhého vatikánskeho koncilu, Cirkev a všetci kresťania si mohli ešte plnšie uvedomiť tajomstvo Krista. Je to tajomstvo "od vekov a pokolení skryté"⁶⁹ v Bohu, aby bolo zjavené v čase, a to v Človekovi Ježišovi Kristovi, a aby sa bez prestania zjavovalo v každom čase. V Kristovi a skrze Krista sa Boh plne zjavil ľudstvu a najviac sa k nemu priblížil. Súčasne však v Kristovi a skrze Krista človek nadobudol plné vedomie svojej dôstojnosti, svojho povznesenia a transcendentnej hodnoty svojej ľudskosti a zmysel svojho jestvovania.

Preto treba, aby sme sa my všetci, čo vyznávame Krista, stretli a zjednotili okolo neho. Toto zjednotenie v rozličných oblastiach života, tradície, štruktúr a disciplinárnych predpisov jednotlivých cirkví alebo cirkevných spoločenstiev sa nemôže dosiahnuť bez dôkladnej práce, zameranej na vzájomné poznanie a na odstraňovanie prekážok na ceste k dokonalej jednote. Predsa však už teraz môžeme, ba musíme dosiahnuť a dosvedčovať pred svetom našu jednotu, a to tým, že budeme hlásať tajomstvo Krista, zjavovať božskú a zároveň ľudskú dimenziu vykúpenia a že sa budeme neúnavne a vytrvale usilovať o tú dôstojnosť, ktorú človek dosiahol a stále môže dosiahnuť v Kristovi. Je to dôstojnosť milosti Božieho prijatia za deti a zároveň dôstojnosť vnútornej pravdy ľudskosti, ktorá - ak v spoločnom vedomí súčasného sveta nadobudla taký základný význam - je pre nás ešte zrejmejšia vo svetle tej skutočnosti, ktorou je

on, Ježiš Kristus.

Ježiš Kristus je stály začiatok a trvalý stred poslania, ktoré sám Boh zveril človekovi. Všetci sa musíme zúčastniť na tomto poslaní a musíme naň sústrediť všetky svoje sily, pretože je súčasnému ľudstvu potrebnéjšie než kedykoľvek predtým. A ak sa zdá, že toto poslanie naráža v súčasnosti na väčší odpor než kedykoľvek predtým, to tiež dokazuje, že v našej dobe je ešte potrebnéjšie - i napriek spomínanému odporu - a očakávanejšie než kedykoľvek predtým. Tu sa nepriamo dotýkame tajomstva Božieho plánu spásy, v ktorom spása a milosť sú spojené s krížom. Kristus nadarmo nepovedal, že "nebeské kráľovstvo trpí násilie a násilníci sa ho zmocňujú"⁷⁰ a že "synovia tohto sveta sú voči sebe navzájom predvídavejší ako synovia svetla."⁷¹ Ochoťne prijímame túto výčitku, aby sme sa - ako tí "Boží násilníci", s ktorými sme sa toľko ráz stretli v dejinách Cirkvi a s ktorými sa stretáme i dnes - uvedomele zjednotili v plnení veľkého poslania: zjavovať svetu Krista, pomáhať každému človekovi, aby v ňom našiel seba, pomáhať súčasnej generácii našich bratov a sestier, národom, štátom, ľudstvu, krajinám rozvojovým i bohatým, skrátka pomáhať všetkým poznávať "Kristovo nevyspytateľné bohatstvo",⁷² pretože ono je určené pre každého človeka a je vlastníctvom každého človeka.

Otázka:

- čo je hlavnou úlohou kresťana?

RH 14.

Všetky cesty Cirkvi vedú k človekovi

14. Cirkev nemôže opustiť človeka, ktorého "osud" - to značí vyvolenie a povolanie, narodenie a smrť, spasenie alebo zatratenie - je tak úzko a nerozlučne spojený s Kristom. Vzťahuje sa to na každého človeka žijúceho na tejto planéte, na tejto zemi, ktorú Stvoriteľ dal prvému človekovi, mužovi a žene, so slovami: "Podmaňte si ju."⁹⁴ Vzťahuje sa to na každého človeka v jeho úplnej a neopakovateľnej skutočnosti bytia a konania, rozumu a vôle, svedomia a srdca. Človek vo svojej jedinečnej skutočnosti (pretože je "osobou") má svoje osobné dejiny a predovšetkým svoje vlastné "dejiny duše". V zhode s vnútornou dispozíciou svojho ducha a zároveň s toľkými rozličnými potrebami svojho tela a svojej časnej existencie človek píše tieto svoje osobné dejiny prostredníctvom početných zväzkov, stykov, situácií a spoločenských štruktúr, ktoré ho spájajú s inými ľuďmi, a to už od prvej chvíle svojho jestvovania na tejto zemi, od chvíle svojho počatia a narodenia. Prvá cesta, po ktorej musí ísť Cirkev pri plnení svojho poslania, je celý človek v celej pravde svojej existencie, svojho osobného a zároveň aj spoločenského a sociálneho bytia - v rámci svojej rodiny, v rámci toľkých rozličných spoločenstiev a prostredí, v rámci svojho národa alebo ľudu (ba možno ešte len rodu alebo kmeňa), v rámci celého ľudstva. Človek je prvou a hlavnou cestou Cirkvi, cestou, ktorú určil sám Kristus, cestou, ktorá bez akejkoľvek inej možnosti vedie cez tajomstvo vtelenia a vykúpenia.

Práve tohto človeka v celej pravde jeho života, s jeho svedomím, s jeho trvalou náklonnosťou na hriech a súčasne aj s jeho ustavičnou túžbou po pravde, dobre, kráse, spravodlivosti a láske, mal pred očami Druhý vatikánsky koncil, keď pri opise jeho situácie v súčasnom svete prechádzal vždy od vonkajších zložiek tejto situácie k vnútornej pravde, ktorá sa vzťahuje na celé ľudstvo: "Lebo v samom človekovi je mnoho protikladov. Kým z jednej strany okusuje ako stvorenie svoju mnohonásobnú ohraničenosť, zatiaľ z druhej strany pociťuje v sebe bezhraničné túžby a povolanie na vyšší život. Priťahovaný mnohými vábivými vecami, je ustavične nútený vyberať medzi nimi a niektorých sa zriekať. Ba veru, krehký a hriešny, nezriedka koná to, čo nechce, a

nekoná to, čo by chcel. Teda sám v sebe je rozdvojený, a to má za následok aj toľké a také rozpory v spoločnosti."95

Tento človek je cestou Cirkvi, cestou, ktorá je v určitom zmysle základom všetkých ostatných ciest, ktorými sa musí Cirkev uberať, pretože človek - každý človek bez akejkoľvek výnimky - bol Kristom vykúpený, pretože s človekom - a to s každým človekom bez výnimky - je Kristus určitým spôsobom spojený, aj keď si to človek neuvedomuje: "Kristus, ktorý zomrel a vstal z mŕtvych za všetkých, dáva... človekovi - každému človekovi a všetkým ľuďom - svetlo a silu..., aby mohol zodpovedať svojmu vznešenému povolaniu."96

Keďže tento človek je cestou Cirkvi, cestou jej každodenného života a skúsenosti, jej poslania a námah, Cirkev našich čias si musí vždy novým spôsobom uvedomiť jeho skutočnú "situáciu". To značí, že si musí byť vedomá jeho možností, ktoré sa zameriavajú stále iným smerom a zodpovedne tomu sa aj prejavujú. Cirkev si musí byť zároveň vedomá nebezpečenstiev, ktoré hrozia človekovi. Musí si byť tiež vedomá všetkého, čo prekáža tomu, aby bol "život ľudskejší",97 aby všetko, z čoho sa tento život skladá, zodpovedalo pravej hodnosti človeka. Slovom, musí si byť vedomá všetkého, čo tomuto procesu odporuje.

Otázka:

- prečo my kresťania sa máme starať o druhých ľudí?

KONAŤ

- ako dosvedčím že človek je cesta cirkvi?

- ako sa budem starať o dôstojnosť konkrétneho človeka? Ohlásim mu evanjelium?

9. téma

Cirkev je zodpovedná za pravdu.

VIDIEŤ

- kto má ľuďom hovoriť pravdu?
- ako som ja zodpovedný za hlásanie pravdy?
- v ktorých životných situáciách mám strach hlásať pravdu druhým?

POSUDIŤ

RH 12.

Poslanie Cirkvi a ľudská sloboda

12. Zjednotení v tomto poslaní, o ktorom rozhoduje predovšetkým sám Kristus, všetci kresťania majú hľadať to, čo ich už spája, a to ešte prv, než sa uskutoční ich plná jednota. Táto jednota je apoštolská i misionárska, misionárska i apoštolská. Vďaka tejto jednote máme prístup k veľkolepému dedičstvu ľudského ducha, ktoré sa prejavilo vo všetkých náboženstvách, ako o tom hovorí deklarácia Druhého vatikánskeho koncilu *Nostra aetate*.⁷³ Vďaka tejto jednote máme prístup aj ku všetkým kultúram, svetonázorom a ku všetkým ľuďom dobrej vôle. Približujeme sa k nim s tou úctou a ohľaduplnosťou, ktorými sa už od čias apoštolov vyznačovala misijná činnosť a postoj misionára. Stačí pripomenúť svätého Pavla a napríklad jeho reč v aténskom aeropágu.⁷⁴ Východiskom misionárskeho postoja je vždy hlboká úcta k všetkému, čo je "v človeku",⁷⁵ a ocenenie všetkého, čo už on sám v hĺbke svojho ducha vypracoval v oblasti najvyšších a najvážnejších otázok. Ide konečne o úctu k všetkému, čo v ňom vykonal Duch, ktorý "veje, kam chce".⁷⁶ Misionárske poslanie nikdy neničí, ale preberá, čo je dobré, a buduje nové, i keď sa prax nie vždy celkom zhodovala s týmto vznešeným ideálom. Obrátenie, ktoré sa musí začať týmto poslaním, je dielom milosti, v ktorej - ako dobre vieme - človek má plne nájsť seba. Preto Cirkev v našej dobe kladie veľký dôraz na všetko, čo Druhý vatikánsky koncil vyhlásil v deklarácii o náboženskej slobode, a to tak v prvej, ako aj v druhej časti tohto dokumentu.⁷⁷ Hlboko cítime záväznosť pravdy, ktorú nám Boh zjavil. Uvedomujeme si najmä obrovskú povinnosť svojho svedomia voči tejto pravde. Cirkev je z Kristovho ustanovenia jej strážkyňou a učiteľkou, lebo dostáva zvláštnu pomoc Ducha Svätého, aby ju verne strážila a učila v jej najúplnejšej celosti.⁷⁸ Pri plnení tejto úlohy hľadáme na samého Ježiša Krista, ktorý je prvým hlásateľom evanjelia,⁷⁹ a zároveň hľadáme aj na jeho apoštolov, mučeníkov a vyznavačov. Deklarácia o náboženskej slobode nám presvedčivo ukazuje, ako Kristus a neskôr apoštoli pri ohlasovaní pravdy, ktorá nepochádza od ľudí, ale od Boha - "Moje učenie nie je moje, ale toho, ktorý ma poslal",⁸⁰ totiž Otcovo - vynakladali celú silu svojho ducha, ale pritom si zachovali hlbokú úctu k človekovi, k jeho rozumu a vôli, svedomiu a slobode.⁸¹ Týmto spôsobom aj sama dôstojnosť ľudskej osoby sa stáva súčasťou obsahu ohlasovania, pravda, nie slovami, ale postojom voči nej. Zdá sa, že takýto spôsob zodpovedá zvláštnym potrebám našej doby. Keďže

však pravú slobodu človeka nemožno stotožniť so všetkým, čo rozličné systémy a jednotlivci pokladajú za slobodu a propagujú ako slobodu, Cirkev sa na základe svojho božského poslania stáva tým viac strážkyňou tej slobody, ktorá je podmienkou a základom pravej dôstojnosti ľudskej osoby.

Ježiš Kristus ide v ústrety človekovi v každej dobe - a teda i v našej - tými istými slovami: "Poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí."⁸² V týchto slovách sa skrýva základná požiadavka a zároveň výstraha: požiadavka čestného postoja k pravde ako podmienke pravej slobody a súčasne výstraha pred každou zdanlivou slobodou, pred slobodou chápanou povrchno a jednostranne, ktorá nevníka do celej pravdy o človekovi a o svete. I dnes po dvetisíc rokoch sa nám Kristus javí ako ten, ktorý prináša človekovi slobodu založenú na pravde, ktorý oslobodzuje človeka od všetkého, čo túto slobodu obmedzuje, umenšuje a láme pri samých koreňoch, totiž v duši človeka, v jeho srdci a svedomí. Ako nádherne to potvrdili a stále potvrdzujú tí, čo vďaka Kristovi dosiahli pravú slobodu a ju vyznali dokonca aj v podmienkach vonkajšieho útlaku. Či sám Ježiš Kristus - keď ako väzeň stál pred Pilátovým súdom a keď sa ho Pilát vypytoval o tom, z čoho ho obžalovali členovia veľrady - neodpovedal: "Ja som sa preto narodil a preto som prišiel na svet, aby som vydal svedectvo pravde"⁸³ Týmito slovami, ktoré vyslovil v rozhodujúcej chvíli pred sudcom, akoby znova potvrdil už predtým vyslovený výrok: "Poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí." Či cez toľké stáročia a pokolenia, počnúc od čias apoštolov, Ježiš Kristus nestál toľkokrát po boku ľudí súdených pre pravdu a nepodstúpil smrť s ľuďmi odsúdenými za pravdu? Či azda prestáva byť stálym tlmočníkom a obhájcom človeka, ktorý žije "v Duchu a pravde"⁸⁴ Tak ako ním neprestáva byť pred Otcom, tak isto je ním aj vzhľadom na ľudské dejiny. A Cirkev zasa, napriek mnohým slabostiam, ktoré sú súčasťou jej ľudských dejín, neprestáva nasledovať toho, ktorý vyhlásil: "Príde čas, ba už je tu, keď sa pravi ctitelia budú klaňať Otcovi v Duchu a pravde. A sám Otec si žiada takých ctiteľov. Boh je Duch, a tí, čo sa mu klaňajú, majú sa mu klaňať v Duchu a pravde."⁸⁵

RH 19.

Cirkev je zodpovedná za pravdu

19. Vo svetle posvätného učenia Druhého vatikánskeho koncilu Cirkev sa teda javí pred nami ako spoločná nositeľka zodpovednosti za Božiu pravdu. S hlbokým pohnutím počúvame slová samého Krista: "Slovo, ktoré (odo mňa) počujete, nie je moje, ale slovo Otcovo, toho, ktorý ma poslal."¹⁴¹ Či sa v týchto slovách nášho Učiteľa nezračí zodpovednosť za zjavenú pravdu, ktorá je "vlastníctvom samého Boha", ak dokonca aj on "jednorodný Syn Boží, ktorý je v náručí Otca",¹⁴² keď podáva túto pravdu ako prorok a učiteľ, pokladá za potrebné zdôrazniť, že to koná s absolútnou vernosťou jej božskému žriedlu? Tá istá vernosť musí byť konštitutívnou vlastnosťou viery Cirkvi, či už keď ju učí, alebo vyznáva.

Viera ako osobitná nadprirodzená čnosť vliata do ľudského ducha umožňuje nám účasť na poznaní Boha a je našou odpoveďou na jeho zjavené Slovo. Práve preto sa vyžaduje, aby sa Cirkev, keď vyznáva a učí vieru, úzko pridržovala Božej pravdy¹⁴³ a aby ju konkrétne uplatňovala v živote ako "rozumnú poslušnosť".¹⁴⁴ Sám Kristus, aby zabezpečil túto vernosť Božej pravde, prisľúbil Cirkvi zvláštnu pomoc Ducha pravdy a udelil dar neomylnosti¹⁴⁵ tým, ktorým zveril túto pravdu ďalej podávať a ju učiť,¹⁴⁶ ako to presne definoval už Prvý vatikánsky koncil¹⁴⁷ a neskôr potvrdil Druhý vatikánsky koncil.¹⁴⁸ Okrem toho dal celému Božiemu ľudu zvláštny zmysel pre vieru.¹⁴⁹

Týmto spôsobom sme sa stali účastníkmi na poslaní Krista-Proroka a prostredníctvom tohto poslania slúžime spolu s ním Božej pravde v Cirkvi. Zodpovednosť za túto pravdu značí tiež, že

ju máme milovať a snažiť sa ju čo najpresnejšie pochopiť tak, aby sme sa k nej priblížili v celej jej spásonosnej sile a jase, v jej hĺbke a zároveň jednoduchosti. Táto láska a táto snaha pochopiť pravdu musia spolu kráčať ruka v ruke, ako to potvrdzujú životné dejiny svätých v Cirkvi. Ich najviac osvietilo pravé svetlo, ktoré objasňuje Božiu pravdu a približuje samu Božiu skutočnosť, pretože prijímali túto pravdu s úctou a láskou. Predovšetkým s láskou ku Kristovi, živému Slovu Božej pravdy, a zároveň aj s láskou k jej ľudskému vyjadreniu v evanjeliu, tradícii a teológii. Aj dnes je potrebné predovšetkým takéto chápanie a vysvetľovanie Božieho slova, je potrebná takáto teológia. Teológia vždy bola a vždy zostáva veľmi dôležitá, aby sa Cirkev, Boží ľud, mohla tvorivo a účinne zúčastňovať na Kristovom prorockom poslaní. Preto teológovia, ako služobníci Božej pravdy, keď venujú svoje štúdium a prácu jej stále hlbšiemu pochopeniu, nikdy nesmú stratiť z očí význam svojej služby v Cirkvi, ktorý je zhrnutý do pojmu "intellectus fidei". Tento pojem má, aby sme tak povedali, dvojstranný rytmus podľa výroku: "Intellege ut credas; crede ut intellegas - Rozumej, aby si veril; ver, aby si rozumel,"¹⁵⁰ a funguje správne vtedy, keď sa teológovia usilujú slúžiť učiteľskému úradu, ktorý je v Cirkvi zverený biskupom, spojeným putom hierarchického spoločenstva s Petrovým nástupcom, keď sa im snažia slúžiť v ich učiteľskej a pastoračnej činnosti a keď podporujú apoštolskú činnosť celého Božieho ľudu. Ako v predchádzajúcich obdobiach, tak i teraz - ba dnes ešte viac - teológovia a všetci cirkevní vedci sú povolaní uviesť do súladu vieru s vedou a múdrosťou a pričiniť sa o to, aby sa navzájom prenikali tak, ako to čítame v liturgickej modlitbe pri spomienke na svätého Alberta, učiteľa Cirkvi. Táto úloha dnes nesmierne vzrástla v súvisi s pokrokom ľudskej vedy, jej metód a výdobytkov v poznaní sveta a človeka. To sa vzťahuje tak na exaktné vedy, ako aj na vedy humanistické a na filozofiu, ktorej úzke zväzky s teológiou pripomínajú dokumenty posledného koncilu.¹⁵¹

Na tomto poli ľudského poznania, ktoré sa stále rozširuje a rozvetvuje, aj viera sa musí neprestajne prehĺbovať odhaľovaním rozsahu zjaveného tajomstva a snahou o pochopenie pravdy, ktorej jediným najvyšším prameňom je sám Boh. Je prípustné, ba aj žiadateľné, aby sa v tejto obrovskej práci, v uvedenom smere bral ohľad na určitý pluralizmus v metódach. Táto práca sa však nemôže vzdialiť od zásadnej jednoty v učení viery a mravov, lebo toto je jej vlastným cieľom. Z toho dôvodu je nevyhnutne potrebná úzka spolupráca teológie s učiteľským úradom Cirkvi. Každý teológ si musí byť zvlášť vedomý toho, čo vyjadril sám Kristus, keď vyhlásil: "Slovo, ktoré (odo mňa) počujete, nie je moje, ale slovo Otca."¹⁵² Nikto teda nesmie pestovať teológiu, akoby šlo o zbierku čisto osobných názorov, ale každý si musí byť vedomý, že ostáva úzko spojený s poslaním vyučovať pravdu, za ktorú je zodpovedná Cirkev.

Účasť na Kristovom prorockom poslaní stvárnjuje život celej Cirkvi v jej základnej dimenzii. Zvláštnu účasť na tomto poslaní majú duchovní pastieri, ktorí učia a rozličnými spôsobmi stále hlásajú a ďalej podávajú učenie viery a kresťanskej morálky. Toto vyučovanie, tak misionárske, ako i riadne, prispieva k zhromažďovaniu Božieho ľudu okolo Krista, k príprave účasti na Eucharistii a ukazuje cesty sviatostného života. Biskupská synoda zvolaná roku 1977 venovala zvláštnu pozornosť katechéze v súčasnom svete. Ovocie vyzreté z jej rokovaní, skúseností a návrhov bude čoskoro uverejnené - podľa odporúčania účastníkov Synody - v osobitnom pápežskom dokumente.^{152bis} Katechéza je nesporne trvalá a pritom základná forma činnosti Cirkvi, v ktorej sa prejavuje jej prorocká charizma. Vydávanie svedectva a vyučovanie postupujú totiž spoločne ruka v ruke. A hoci sa tu hovorí v prvom rade o kňazoch, nemožno nespomenúť veľký počet rehoľníkov a rehoľníčok, ktorí sa venujú katechetickému činnosti z lásky k Božskému Učiteľovi. Nemožno sa tiež nezmieniť o toľkých laikoch, ktorí touto činnosťou vyjadrujú svoju vieru a apoštolskú zodpovednosť.

Okrem toho sa treba stále viac starať, aby rozličné formy katechézy a jej rozličné polia

pôsobnosti - počnúc základnou formou, ktorou je rodinná katechéza, t.j. katechéza, ktorú rodičia poskytujú svojim deťom - boli dôkazom účasti celého Božieho ľudu na prorockom poslaní samého Krista. Treba, aby sa v súvisi s touto skutočnosťou na zodpovednosti Cirkvi za Božiu pravdu podieľali stále viac a rozličnými spôsobmi všetci jej členovia. A čo povedať v tomto ohľade o špecialistoch v rozličných odboroch, o predstaviteľoch prírodných a humanistických vied, o lekároch, právnikoch, umelcoch a technikoch, učiteľoch a profesoroch rozličných stupňov a odborov? Títo všetci - ako členovia Božieho ľudu - majú svoj podiel na Kristovom prorockom poslaní, na jeho úlohe slúžiť Božej pravde, a to aj tým, že zaujímajú čestný postoj voči pravde na každom poli, tým, že vychovávajú iných v pravde a učia ich dozrievať v láske a spravodlivosti. Teda zmysel pre zodpovednosť za pravdu je jedným zo základných styčných bodov medzi Cirkvou a každým človekom a je jednou zo základných požiadaviek určujúcich povolanie človeka v spoločenstve Cirkvi. Cirkev našich čias, vedená zmyslom zodpovednosti za pravdu, musí zostať vytrvale verná svojej vlastnej povahe, ku ktorej patrí aj prorocké poslanie, pochádzajúce od samého Krista: "Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás... Prijmite Ducha Svätého."¹⁵³

Otázky:

- prečo Ježiš sa nebál hlásať pravdu?
- čo je v poslanstve cirkvi nemenné a čo podlieha prispôsobeniu sa konkrétnym časom?
- ako cirkev má hlásať pravdu v dnešnom svete?

KONAŤ

- čo urobím aby som lepšie poznal pravdu hlásanú cirkvou?
- V akých situáciách pozdvihnem svoj hlas na obhajobu božej pravdy?

10. téma.

Kresťanské povolanie: slúžiť a kraľovať.

VIDIEŤ

- čo to znamená slúžiť?
- Prečo kresťania majú slúžiť druhým ľuďom?
- Ako konkrétne v mojom prostredí môžem slúžiť druhému?
- Prečo ľudia majú odpor, aby si vzájomne slúžili?

POSUDIŤ

RH 21.

Kresťanské povolanie: slúžiť a kraľovať

21. Keď Druhý vatikánsky koncil vytvoril od samých základov obraz Cirkvi-Božieho ľudu - tým, že poukázal na trojnásobné Kristovo poslanie, účasťou na ktorom sa skutočne stávame Božím ľuďom - vyzdvihol aj tú črtu kresťanského povolania, ktorú možno nazvať "kráľovskou". Aby sa mohlo predstaviť v plnom svetle bohatstvo koncilovej náuky, bolo by sa treba na tomto mieste odvolať na početné kapitoly a paragrafy konštitúcie Lumen Gentium a na mnoho iných koncilových dokumentov. Zdá sa však, že v tomto bohatstve náuky vystupuje najviac do popredia jeden prvok: účasť na kráľovskom poslaní Ježiša Krista, to značí objavovať v sebe a v druhých tú osobitnú dôstojnosť nášho povolania, ktorú možno nazvať "kráľovskou". Táto dôstojnosť sa prejavuje v ochote slúžiť podľa príkladu Krista, ktorý "neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť". Ak teda vo svetle tohto Kristovho postoja možno skutočne "kraľovať" iba "službou", tak si potom táto "služba" vyžaduje takú duchovnú vyspelosť, že ju vlastne treba nazvať "kraľovaním". Aby niekto mohol náležite a účinne slúžiť druhým, musí vedieť ovládať seba samého a vlastniť tie čnosti, ktoré umožňujú takúto vládu nad sebou. Naša účasť na Kristovom kráľovskom poslaní - práve na jeho kráľovskej "službe" - je úzko spätá so všetkými oblasťami kresťanskej a zároveň i ľudskej morálky.

Keď Druhý vatikánsky koncil predstavil úplný obraz Božieho ľudu a vysvetlil, aké miesto v ňom majú nielen kňazi, ale aj laici, nielen predstavitelia hierarchie, ale aj členovia rôznych inštitútov Bohu zasväteného života, nevyvodil tento obraz len z dajakého sociologického predpokladu. Je zrejmé, že Cirkev ako ľudskú spoločnosť možno skúmať a definovať aj podľa kategórií, ktorými si slúžia vedy, keď ide o ktorúkoľvek ľudskú spoločnosť. Tieto kategórie však nie sú dostatočné. Pre celé spoločenstvo Božieho ľudu a pre každého jej člena nie je podstatná len akási "spoločenská príslušnosť", ale pre každého jednotlivca a pre všetkých je podstatné zvláštne "povolanie". Cirkev ako Boží ľud je totiž zároveň - podľa už spomínanej náuky svätého Pavla, ktorú tak obdivuhodne rozvinul Pius XII. - "Kristovým tajomným telom". Príslušnosť k nemu vyplýva zo zvláštneho povolania, spojeného so spásonosným pôsobením milosti. Preto ak chceme mať správnu predstavu o rozsiahlom a krajne diferencovanom spoločenstve Božieho ľudu, musíme tu predovšetkým vidieť Krista, ktorý určitým spôsobom každému členovi tohto spoločenstva hovorí: "Pod' za mnou!" Je to spoločenstvo učeníkov a vyznávačov, z ktorých každý

nasleduje Krista rozdielnym spôsobom, niekedy veľmi uvedomene a dôsledne, inokedy zasa málo uvedomene a veľmi nedôsledne. V tom sa súčasne prejavuje celkom "osobný" profil a rozmer tohto spoločenstva, ktoré - napriek všetkým nedostatkom spoločenského života v ľudskom zmysle tohto slova - je spoločenstvom práve preto, že všetci ho tvoria spolu so samým Kristom, a to aspoň tým, že nosia vo svojej duši nezmazateľný znak kresťana.

Druhý vatikánsky koncil venoval veľkú pozornosť práve tomu, aby ukázal, akým spôsobom sa toto ontologické spoločenstvo učeníkov a vyznávačov musí aj po "ľudskej" stránke stále viac stávať spoločenstvom, ktoré si je vedomé svojho života a činnosti.

Na podnety koncilu v tejto oblasti nadviazali početné ďalšie podujatia synodálneho, apoštolského a organizačného rázu. Musíme však mať stále pred očami túto pravdu: Každé takéto podujatie natoľko slúži pravej obnove Cirkvi a natoľko napomáha rozširovať skutočné svetlo, ktorým je Kristus, "svetlo národov", nakoľko sa zakladá na správnom povedomí tohto povolania a na vedomí zodpovednosti za osobitnú, jedinečnú a neopakovateľnú milosť, vďaka ktorej každý kresťan v spoločenstve Božieho ľudu buduje Kristovo telo. Tento princíp, ktorý je základným pravidlom celej kresťanskej praxe - praxe apoštolskej a pastoračnej, praxe vnútorného i spoločenského života - treba aplikovať v správnom pomere na všetkých ľuďoch a na každého z nich. Musí ho aplikovať na seba aj pápež, ako i každý biskup. Tomuto princípu musia byť verní aj kňazi, rehoľníci a rehoľníčky. Na jeho základe musia usmerňovať svoj život manželia a rodičia, ženy a muži rozličného stavu a povolania, od tých, čo v spoločnosti zaujímajú najvyššie postavenia, až po tých, čo vykonávajú najjednoduchšie práce. Práve v tom spočíva princíp spomínanej "kráľovskej služby", ktorá ukladá každému z nás povinnosť vyžadovať od seba samých podľa Kristovho príkladu presne to, na čo sme povolani a na čo sme sa s pomocou Božej milosti osobne zaviazali, aby sme zodpovedali tomuto povolaniu. Takáto vernosť povolaniu, ktoré nám dáva Boh skrze Krista, prináša so sebou tú solidárnu zodpovednosť za Cirkev, ku ktorej chce Druhý vatikánsky koncil vychovávať všetkých kresťanov. V Cirkvi totiž, ako v spoločenstve Božieho ľudu, vedenom zvnútra pôsobením Ducha Svätého, každý má "svoj vlastný dar", ako to učí svätý Pavol. Tento "dar", hoci je osobným povolaním a osobnou formou účasti na spásanosnom diele Cirkvi, slúži zároveň druhým a buduje Cirkev a bratské spoločenstvá v rozličných oblastiach ľudského života tu na zemi.

Vernosť povolaniu, čiže vytrvalá ochota na "kráľovskú službu" má zvláštny význam pre toto mnohostranné budovanie Cirkvi, keď ide o najzávažnejšie úlohy, ktoré najviac vplyvajú na život našich blízkych a celej spoločnosti. Takouto vernosťou svojmu povolaniu sa musia vyznačovať manželia, ako to vyžaduje nerozlučná povaha sviatostného manželského zväzku. Podobnou vernosťou svojmu povolaniu sa musia vyznačovať aj kňazi, ako to vyžaduje nezrušiteľný charakter, ktorý vtlačá do ich duší sviatosť kňazstva. Prijatím tejto sviatosti sa v latinskej Cirkvi vedome a dobrovoľne zaväzujeme k celibátu, a preto každý z nás musí robiť všetko, čo je v jeho silách, aby s pomocou Božej milosti prejavoval vďačnosť za tento dar a zostal verný záväzku, ktorý prijal navždy. Podobne aj manželia sa musia zo všetkých síl snažiť o to, aby vytrvali v manželskom zväzku a týmto svojím svedectvom lásky budovali rodinné spoločenstvo a vychovávali nové generácie ľudí, takisto schopných zasvätiť celý svoj život vlastnému povolaniu, čiže "kráľovskej službe", ktorej príklad a najkrajší vzor nám poskytol Ježiš Kristus. Jeho Cirkev, ktorú tvoríme my všetci, je "pre ľudí", a to v tom zmysle, že na základe Kristovho príkladu a spoluprácou s milosťou, ktorú nám on získal, môžeme dosiahnuť toto "kralovanie", čiže každý z nás sa môže dopracovať k zrelej ľudskosti. Zrelá ľudskosť značí plné užívanie daru slobody, ktorý sme dostali od Stvoriteľa vo chvíli, keď povolal do života človeka stvoreného "na svoj obraz a podobu". Tento dar sa naplno uskutočňuje v bezvýhradnom zasvätení celej svojej ľudskej osoby v duchu snúbeneckej lásky ku Kristovi a - spolu s Kristom - ku všetkým, ku ktorým on

posiela ľudí, mužov a ženy, čo sa mu úplne zasvätili podľa evanjeliových rád. To je ideál rehoľného života, ktorý si vytýčili staré i nové rehoľné rády a kongregácie, ako aj sekulárne inštitúty.

Za našich čias sa niekedy mylne myslí, že sloboda je samoúčelná, že človek je vtedy slobodný, keď užíva slobodu tak, ako sa mu zachce, a že k tomu má smerovať život jednotlivcov i spoločností. V skutočnosti však sloboda je veľkým dobrom iba vtedy, keď sme schopní vedome ju používať na všetko to, čo je ozajstným dobrom. Kristus nás učí, že najlepším prejavom slobody je láska, ktorá sa uplatňuje v darovaní sa a v službe druhým. Pre takúto slobodu "Kristus nás oslobodil" a stále oslobodzuje. Odtiaľto Cirkev neprestajne čerpá inšpiráciu, pozvanie a podnety na vykonávanie svojho poslania a služby medzi všetkými ľuďmi. Celá pravda o ľudskej slobode je hlboko vpísaná do tajomstva vykúpenia. Cirkev naozaj slúži v plnej miere ľudstvu, keď chráni túto pravdu s neúnavnou pozornosťou, horúcou láskou a uvedomelým úsilím, keď v celom svojom spoločenstve, vernosťou povolaniu každého kresťana, prenáša túto pravdu do života ľudí a konkretizuje ju v ňom. Týmto spôsobom sa potvrdzuje i to, na čo sme už predtým poukázali, že totiž človek je a stále sa stáva "cestou" každodenného života Cirkvi.

Otázky:

- odkiaľ kresťan má silu, aby slúžil?
- prečo postoj služby je dôležitý znak kresťanstva voči svetu?
- k čomu má viesť kresťanská formácia?
- na koľko ma moja formácia v KOČ vedie k službe druhým?

KONAŤ

- ako osobitne dbám o svoj kresťanský rast?
- prečo sa zaväzujem pre diakoniю oslobodenia?
- ako druhým odovzdať nadšenie pre službu druhým skrze dielo KOČ?